

УДК 341.01:346.58

ЧАЙКОВСЬКА В. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та господарського права
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ДОГОВОРИ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті досліджуються міжнародні економічні договори та їх значення в правовому регулюванні зовнішньоекономічної діяльності. З урахуванням існуючих наукових праць визначено поняття та види міжнародних економічних договорів. Окрема увага акцентується на міжнародних економічних договорах, укладених під егідою Європейського Союзу та Світової організації торгівлі, та значенні цих договорів для України.

Ключові слова: міжнародне правове регулювання, міжнародні економічні договори, зовнішньоекономічна діяльність, міжнародні економічні відносини, іноземні інвестиції.

Постановка проблеми. Найважливіше місце серед джерел регулювання зовнішньоекономічної діяльності (далі - ЗЕД) займають міжнародні економічні договори, які регулюють цю сферу на рівні держав, наднаціональних утворень і міжнародних міжурядових організацій, а також на рівні окремих суб'єктів господарювання. Значення цих договорів зумовлено тим, що вказані договори не лише регулюють відповідні відносини, а й значною мірою впливають на формування та зміст національного зовнішньоекономічного законодавства. Існуючий масив вказаних договорів, що мають значення для регулювання ЗЕД України та окремих суб'єктів господарювання, підлягає детальному дослідженню, класифікації й наданню відповідних науково-практичних висновків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти міжнародних економічних договорів як джерел регулювання ЗЕД і міжнародних економічних відносин досліджувалися такими вченими: В. М. Шумілов, І. І. Дахно, М. М. Богуславський, В. Ф. Опришко, В. Л. Чубарєв, В. І. Король, В. В. Поєдинок, І. А. Троян, О. В. Задорожній, О. В. Рибій, А. М. Путренко та інші. Водночас розгалужений масив міжнародних договорів як об'єкт наукових досліджень і джерел подальшої імплементації в законодавство України підлягає системному упорядкуванню.

Метою статті є встановлення поняття, системи міжнародних економічних договорів, що регулюють ЗЕД, виявлення проблем у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Специфіка міжнародних економічних договорів не завжди враховується у відповідних дослідженнях. Наприклад, І. І. Дахно визначає міжнародний економічний договір як добровільну угоду між двома або більшою кількістю суб'єктів міжнародного права, відповідно до якої встановлюються, змінюються чи припиняються їх взаємні права та обов'язки [1, с. 120]. Однак це визначення не містить предмета регулювання саме міжнародних економічних договорів.

Більш привабливим виглядає визначення В. Ф. Опришко, який визначає міжнародні економічні договори як добровільно укладені між державами рівноправні угоди економічного характеру, у яких закріплюються норми та принципи, що регулюють міжнародні економічні відносини [2, с. 44]. Удосконалюючи це визначення, варто зауважити, що стороною міжнародного економічного договору можуть виступати не лише держави, а й наднаціональні утворення. Наприклад, сторонами Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом (далі - ЄС) виступають не лише Україна, 28 держав-членів ЄС, а й сам ЄС як окремий суб'єкт та Європейське співтовариство з атомної енергії. Підлягає уточненню й позиція В. Ф. Опришко в частині того, що міжнародні економічні договори є рівноправними угодами, адже історія міжнародного права дозволяє стверджувати про наявність так званих нерівноправних договорів (у тому числі економічного характеру), до яких, наприклад, відносять так звані договори Ансей, що були підписані 1858 р. між японським сьогунатом Токугава та п'ятьма західними державами (США, Голландією, Росією, Великобританією та Францією), які мали значні торговельні переваги для західних країн та обмеження для Японії [3].

Варто погодитися при цьому з М. М. Богуславським, який розподіляє міжнародні договори, що регулюють економічні відносини, на «загально-нормативні договори», які містять норми загального порядку, розраховані на неодноразове та тривале застосування («договори-закони» в термінології В. М. Шумілова), та на договори, що містять конкретні зобов'язання сторін («договори-правочини» в термінології В. М. Шумілова) [4, с. 52; 5, с. 75]. До «договорів-правочинів» можна віднести, наприклад, Угоду між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про техніко-економічне співробітництво від 5 грудня 2013 р., змістом якої є надання Урядом КНР Україні одноразової безоплатної допомоги в розмірі 80 млн китайських юанів [6]. Однак до джерел, що регулюють міждержавні економічні відносини, варто відносити саме «загальнонормативні договори» (договори-закони).

Залежно від предмета міжнародні економічні договори класифікуються на договори з питань міжнародної торгівлі товарами й послугами, договори з питань міжнародних фінансових (кредитних, валютних, податкових тощо) відносин; договори з питань руху капіталовкладень (інвестицій); договори з питань міжнародної економічної допомоги; договори з питань міжнародного регулювання праці тощо [7, с. 44]. Варто зауважити, що договори з питань міжнародного регулювання праці (зокрема, укладені

під егідою Міжнародної організації праці) навряд чи варто відносити до джерел, що регулюють ЗЕД, адже вказані договори регулюють трудові відносини, а не господарські чи міждержавні економічні відносини.

У літературі двохсторонні договори України в економічній сфері, поділяються на торговельні угоди (про торговельно-економічне співробітництво, про вільну торгівлю тощо), угоди про взаємне сприяння й захист інвестицій, угоди (договори) про уникнення подвійного оподаткування, угоди про транспортне співробітництво (про торговельне судноплавство, про повітряне сполучення, про співробітництво в галузі залізничного транспорту) [8, с. 16].

Україною укладено понад 60 двохсторонніх угод про торговельно-економічне співробітництво. Серед останніх можна виділити, наприклад, Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Кіпр про економічне, наукове, технічне та промислове співробітництво від 4 липня 2011 р. (ратифіковано Законом України від 9 грудня 2011 р. № 4097-VI), Договір між Україною та Туркменістаном про довгострокове торговельно-економічне співробітництво від 12 вересня 2011 р. (ратифіковано Законом України від 4 липня 2012 р. № 5032-VI), Угоду між Урядом України та Урядом Ісламської Республіки Пакистан про торговельно-економічне співробітництво від 9 жовтня 2009 р. (ратифіковано Законом України від 5 жовтня 2010 р. № 2579-VI) тощо.

Ці угоди сприяють розвитку галузей, що становлять взаємний інтерес двох держав, обміну науковою й технологічною інформацією, технічними спеціалістами та науково-дослідним устаткуванням, сприяють розвитку інфраструктурних проектів, інших форм співробітництва.

В економічній літературі визначено переваги й недоліки двохсторонніх угод про торговельно-економічне співробітництво. До переваг, зокрема, віднесено такі: спрямування зусиль на вузькі сфери співробітництва, у яких витрати та вигоди ясно визначені, а контроль і планування більш ефективні; можливість врахувати якомога більшу кількість факторів впливу; диференціація торговельних потоків через секторальні домовленості з країнами-партнерами, де це можливо й вигідно. До недоліків віднесено з урахуванням великої кількості угод значну кількість преференцій, торговельних режимів, митних режимів, правих походжень товарів, що розрізняються за країнами, що зумовлює непрозорість торговельних потоків і складність координації [9, с. 56].

Найбільш проблемними на сьогодні залишаються договори про міжнародне економічне співробітництво з Російською Федерацією (далі - РФ). Наприклад, О. В. Задорожній, здійснивши в 2013 р. дослідження відповідних відносин між Україною та РФ (з використанням праць А. с. Бульвінського), дійшов до цілком обґрунтованого висновку про наявність загрози для нашої держави, часткової або повної втрати контролю над низкою галузей економіки у зв'язку з економічним співробітництвом із РФ [10, с. 66; 11].

Аналіз економічних, політичних і військових подій, що відбулися за останній рік, дозволяє стверджувати про економічну й політичну переорієнта-

цію України, посилення відносин між ЄС та іншими країнами Заходу, що в майбутньому ймовірно потребуватиме перегляду чи навіть денонсації певних міжнародних двохсторонніх економічних угод за участю України та РФ.

У зв'язку з наведеним доцільно зазначити про Договір країн СНД про зону вільної торгівлі від 18 жовтня 2011 р. (ратифікований Законом України від 30 липня 2012 р. № 5193-VI), що передбачає регулювання економічних відносин між країнами СНД (зокрема, у сфері фіксування на певному рівні чи скасування експортних та імпорتنних митних платежів) [12]. У літературі зазначається про недоліки підписання Україною зазначеного акта: 1) певна нерівноправність сторін договору, адже деякі країни (передусім країни Митного союзу) мають більше виключень із режиму вільної торгівлі, ніж інші (зокрема, у РФ експортні мита залишаються приблизно на 100 товарів, що перевищує перелік експортних мит усіх інших учасників договору; для РФ та Республіки Казахстан передбачено винятки із загальних вимог щодо надання заборонених субсидій) [13, с. 21]; 2) прихована спрямованість договору на подальшу інтеграцію його членів у Митний союз, що полягає, зокрема, у наявності в договорі механізмів захисту, якщо одна зі сторін приєднується до альтернативних торгових об'єднань із третіми країнами (зокрема, з ЄС) [14]. Прихильник євроінтеграції України професор Н. П. Резнік імпульсивно зазначає: «У Митному союзі немає майбутнього для України. Це газова голка, з якої ми й так досить важко злазимо <...> Вступ України до Митного союзу тільки посилить диспропорції, що склалися в економіці України, втягне її в ще більшу залежність від енергетичних ресурсів» [15, с. 291-297]. Останні політичні події свідчать про справедливість подібних думок.

Певною мірою знайшов своє підтвердження також прогноз В. І. Короля, який зазначав, що РФ, незважаючи на декларативні положення преамбули Договору про зону вільної торгівлі, у довгостроковій перспективі не зацікавлена в належному й ефективному функціонуванні такої зони, адже прихованою метою для РФ є подальший вступ України до Митного Союзу. Зокрема, учений спрогнозував на 2013-2014 рр. висунення претензій РФ до якості імпортованої продукції з України, ускладнення адміністрування митних процедур для вітчизняних товарів, кількісне зростання відповідних розслідувань і застосування спеціальних захисних, антидемпінгових заходів [16, с. 191-917]. Події останніх двох років довели вірність прогнозу В. І. Короля.

Незважаючи на ці складнощі, основною перевагою Договору про зону вільної торгівлі в межах СНД від 18 жовтня 2011 р. можна вважати кращі умови для експорту в країни СНД (відсутність імпорتنних мит на переважну кількість товарів), у зв'язку із чим нині відсутні підстави для виходу України із цього міжнародного договору, звичайно, якщо це не заважатиме євроінтеграції.

Поряд із торговельними угодами окреме місце в системі міжнародних економічних договорів займають угоди про взаємне сприяння та захист інвестицій.

Зокрема, О. В. Рибій зазначає, що «за відсутності компромісної позиції в питанні міжнародно-правового регулювання іноземних інвестицій у 90-х рр. ХХ ст. держави заповнювали цю правову прогалину шляхом укладання двосторонніх і регіональних угод (далі - ДІУ). В останні роки ДІУ стали надзвичайно популярними міжнародно-правовими формами співробітництва держав в інвестиційній сфері. Просторові рамки дії таких договорів набули глобального характеру: фактично кожна розвинена держава й понад 90 країн, що розвиваються, виступають сьогодні стороною хоча б одного такого договору» [17, с. 10].

Україною укладено понад 50 таких договорів. Серед останніх можна виділити Угоду між Урядом України та Урядом Ізраїлю про взаємне сприяння та захист інвестицій від 24 листопада 2010 р. (ратифіковано Законом України від 1 червня 2011 р. № 3451-VI), Угоду між Урядом України та Урядом Королівства Саудівська Аравія про сприяння та взаємний захист інвестицій від 9 квітня 2008 р. (ратифіковано Законом України від 18 лютого 2009 р. № 1006-VI), Угоду між Україною та Словацькою Республікою про сприяння та взаємний захист інвестицій від 26 лютого 2007 р. (ратифіковано Законом України від 6 квітня 2008 р. № 128-VI) тощо.

Особливістю цих договорів є те, що вони запроваджують сприятливі режими для інвестицій і доходів інвесторів договірних сторін, гарантії компенсації реквізованих чи експропрійованих інвестицій, гарантії переказу й повернення інвестицій, положення щодо вирішення спорів між договірною державою й інвестором тощо. Ці договори спрямовані на розвиток партнерських взаємовигідних відносин між Україною й іншими державами в інвестиційній сфері, на забезпечення прав національних інвесторів в інших країнах, збільшення обсягів іноземних інвестицій в Україну, що робить значний внесок у забезпечення стабільності української економіки.

Варто вказати на проблему затягування владою України ратифікації таких договорів, що може негативним чином відобразитися на іміджі нашої країни та сповільнити процес іноземного інвестування. Наприклад, Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Демократичної Республіки Конго про сприяння та взаємний захист інвестицій від 11 жовтня 2000 р. було ратифіковано лише в 2010 р. [18]; Угоду між Україною та Республікою Панама про сприяння та взаємний захист інвестицій від 4 листопада 2003 р. було ратифіковано лише в листопаді 2005 р. [19].

Іншою проблемою, пов'язаною з двохсторонніми інвестиційними договорами, є те, що «в Україні на конституційному рівні ще не створено належної правової основи для забезпечення виконання державою своїх міжнародно-правових зобов'язань. У контексті забезпечення гарантування прав іноземних інвесторів суттєвою вадою існуючого правового регулювання є відсутність закріплення на конституційному рівні примату норм міжнародного права, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, над нормами національного права як правова передумова для забезпечення дотримання Україною принципу «*pacta sunt servanda*» [17, с. 6-7].

У свою чергу Ю. с. Черних та Т. с. Сліпанчук вказують на значну кількість укладених Україною двосторонніх угод про захист інвестицій, зазначаючи, що Україна, «на відміну від таких держав, як, наприклад, США, Японія, Велика Британія, не має модельної (типової) угоди. Саме відсутність останньої засвідчує брак уніфікованого, чітко вираженого підходу держави до ключових положень і понять у сфері стандартів, захисту інвестицій та інвестиційного арбітражу» [20, с. 110].

Ці й інші проблеми двосторонніх договорів України доводять необхідність системної державної політики щодо про сприяння й захисту інвестицій в умовах нагальних потреб у стимулюванні інвестицій в Україну.

Окреме місце в системі регулювання ЗЕД займають двосторонні угоди про уникнення подвійного оподаткування.

Україною укладено понад 50 таких угод, серед яких можна виділити Конвенцію між Урядом України й Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи від 8 листопада 2012 р. (ратифіковано Законом України від 4 липня 2013 р. № 412-VII), Конвенцію між Урядом України та Урядом Мексиканських Сполучених Штатів про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи та майно від 23 січня 2012 р. (ратифіковано Законом України від 2 жовтня 2012 р. № 5297-VI), Конвенцію між Урядом України та Урядом Королівства Саудівська Аравія про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи та капітал від 2 вересня 2011 р. (ратифіковано Законом України від 18 вересня 2012 р. № 5257-VI) тощо.

Важливість вказаних договорів полягає в тому, що прибуток (доходи), який отримують суб'єкти ЗЕД України (резиденти), як правило, підлягає оподаткуванню в подвійній юрисдикції: по-перше, в іноземній державі, у якій здійснюється діяльність, стосовно якої виникає дохід; по-друге, в Україні. У свою чергу міжнародні договори з метою уникнення подвійного оподаткування впроваджують різноманітні механізми: вирахування податків, звільнення від оподаткування, зовнішній податковий кредит, знижка тощо [21, с. 17-18; 22]. Указані договори сприяють взаємному зменшенню податкових перешкод для інвестицій і торгівлі.

У літературі виділяються, зокрема, такі проблеми, пов'язані з міжнародними двохсторонніми угодами про уникнення подвійного оподаткування:

1) *застарілість міжнародних двохсторонніх угод про уникнення подвійного оподаткування*. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про правонаступництво» Україна продовжує застосовувати деякі договори СРСР про уникнення подвійного оподаткування (зокрема, з Іспанією та Японією). Водночас пропонується укласти нові договори з відповідними країнами, «що зміцнить зовнішньоекономічні зв'язки нашої країни із цими країнами, буде сприяти економічній співпраці й переведенню фінансових

відносин між країнами на вищій рівень» [23, с. 49]. У свою чергу В. А. Михалчич наголошує на застарілості угоди між Україною та КНР (1995 р.) та необхідності оновлення її положень [24].

2) *необхідність укладення нових угод із деякими державами*. Наприклад, Ю. В. Сибірянська та Г. О. Колесніченко зазначають, що угоди про уникнення подвійного оподаткування укладені не з усіма найбільшими інвесторами в економіку, у зв'язку із чим доцільно розширити їх перелік, уклавши угоди з Люксембургом і Віргінськими островами [23, с. 50]. У свою чергу В. А. Михалчич наголошує на необхідності «підписання тимчасової Угоди між Україною та народним урядом Гонконгу щодо уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень на термін, на який Гонконгу надано значний ступінь автономії й самостійності відповідно до Угоди між Сполученим Королівством Великобританії і Північної Ірландії та КНР із питань майбутнього Гонконгу (до 2047 р.) [24, с. 87].

Вбачається, що проблеми, пов'язані з міжнародними двосторонніми договорами про уникнення подвійного оподаткування, підлягають подальшій розробці.

До найбільш важливих універсальних міжнародних договорів, що регулюють міждержавні відносини, з урахуванням їх важливості в короткотривалій та довготривалій перспективах для України та з погляду оновлення й модернізацію правового режиму ЗЕД необхідно відносити такі:

1) *угоди, укладенні під егідою СОТ*. Насамперед це Угода про заснування СОТ від 15 квітня 1994 р., а також угоди, що є додатками до Угоди про заснування СОТ. До останніх належать такі: а) багатосторонні угоди з торгівлі товарами: Генеральна угода про тарифи й торгівлю 1994 р., Угода про сільське господарство, Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів, Угода про текстиль та одяг, Угода про технічні бар'єри в торгівлі, Угода про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи, Угода про застосування статті VI Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 р., Угода про застосування статті VII Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 р., Угода про передвідвантажувальну інспекцію, Угода про правила визначення походження, Угода про процедури ліцензування імпорту, Угода про субсидії та компенсаційні заходи, Угода про захисні заходи; б) Генеральна угода про торгівлю послугами; в) Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС); г) Домовленість про правила та процедури вирішення спорів; д) Механізм огляду торговельної політики; е) Торговельні угоди з обмеженим колом учасників: Угода про торгівлю цивільною авіатехнікою, Угода про державні закупки, Міжнародна угода про торгівлю молочними продуктами, Міжнародна угода про торгівлю яловичиною [25]. Власне, перелік цих угод доводить, що вони виходять за межі винятково торговельних, адже поширюються й на правовідносини з надання послуг зовнішньоекономічного характеру, правовідносини інтелектуальної власності, встановлюють публічні вимоги до тарифного й нетарифного регулювання ЗЕД держав-членів СОТ.

2) *Міжнародні договори, пов'язані з функціонуванням ЄС*, а також взаємодією цього утворення з Україною.

У короткотривалій перспективі важливість у контексті модернізації правового режиму ЗЕД для України має Угода про асоціацію України з ЄС. Відповідно до преамбули Угоди про асоціацію України з ЄС «політична асоціація та економічна інтеграція України з Європейським Союзом залежатиме від прогресу в імплементації цієї Угоди (курсив - В. Ч.), а також від досягнень України в забезпеченні поваги до спільних цінностей і прогресу в наближенні з ЄС у політичній, економічній та правовій сферах» [26].

У довготривалій перспективі у зв'язку з наявністю мети в політичного керівництва України й більшості населення щодо повноправного членства в ЄС можуть набути значення джерел регулювання ЗЕД міжнародні договори, що визначають правовий статус, функціонування та управління ЄС: 1) Договір про Європейський Союз від 7 лютого 1992 р. (так званий Маастрихтський договір); 2) Договір про функціонування Європейського Союзу від 25 березня 1957 р. (колишня назва - Договір про заснування Європейського співтовариства); 3) Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії від 25 березня 1957 р. Причому відповідні публічні міжнародні договори в межах ЄС можуть стати джерелами регулювання ЗЕД, позаяк держави, здійснюючи господарську діяльність у широкому значенні ЗЕД, стають суб'єктами таких договорів. Крім того, окремі суб'єкти господарювання з країн-членів ЗЕД також можуть безпосередньо посилалися на ці договори в силу принципу прямої дії права ЄС [27; 28, с. 130-131].

Проблеми становлення міжнародних договорів у межах ЄС як джерел регулювання ЗЕД обумовлюються їхньою визначальною роллю в регулюванні зовнішньоекономічних зв'язків більшості європейських країн.

Окрім міжнародних договорів як джерел права, що спрямовані на регулювання міждержавних економічних відносин, серед джерел правового регулювання ЗЕД необхідно також виділяти міжнародні договори, які поширюються на міжгосподарські відносини за участі суб'єктів господарювання й інших учасників господарських відносин.

До таких міжнародних договорів необхідно віднести Конвенцію ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 р., Конвенцію про одноманітний Закон про укладення договорів міжнародної купівлі-продажу товарів від 1 липня 1964 р., Конвенцію про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів від 14 червня 1974 р., Конвенцію ООН про поступку дебіторської заборгованості в міжнародній торгівлі 2001 р., Конвенцію ООН про незалежні гарантії та резервні акредитиви від 11 грудня 1995 р., Конвенцію УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг від 28 травня 1988 р., Конвенцію УНІДРУА про міжнародний факторинг від 28 травня 1988 р., Паризьку конвенцію з охорони промислової власності від 20 березня 1883 р., Конвенцію, якою запроваджено уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі, від 7 липня 1930 р., Між-

народну конвенцію з уніфікації деяких правил щодо накладення арешту на морські судна 1952 р. та деякі інші.

У цьому контексті спостерігається складність відмежування міжнародного економічного права, джерелом якого виступають міжнародні договори як акти регуляції відносин між державами та тими галузями національного права, що спрямовані на врегулювання відносин між окремими суб'єктами цивільних і господарських відносин (господарським, цивільним, транспортним, податковим правом тощо), які активно залучають міжнародні договори в джерела правового регулювання під впливом міжнародної економічної глобалізації.

Висновки. Проведений у роботі аналіз доводить наявність складної системи міжнародних економічних договорів, укладених Україною, у різних сферах зовнішньоекономічних зв'язків і численних проблем, пов'язаних із застосуванням, тлумаченням та імплементацією цих договорів. Сучасний стан правового впливу в цій сфері вимагає сприйняття міжнародних договорів не лише як основних джерел сучасного регулювання міждержавних відносин на рівні класичного міжнародного публічного права, а також як динамічного регулятора відносин між суб'єктами ЗЕД на рівні міжнародного економічного права, господарського права, транспортного й інших галузей. Особливо помітною ця двоїстість стає в контексті євроінтеграції України завдяки Угоді про асоціацію України з ЄС, що є орієнтиром для соціально-економічних реформ і зміни засад регулювання діяльності суб'єктів ЗЕД України.

Література:

1. Дахно І. І. Міжнародне економічне право : [навчальний посібник] / І. І. Дахно. – 3-тє вид., перероб. і доповн. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 304 с.
2. Опришко В. Ф. Міжнародне економічне право : [підручник] / В. Ф. Опришко. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : КНЕУ, 2003. – 311 с.
3. Хмель П. с. Проблема неравноправных договоров во взаимоотношениях Японии и стран Запада в 70–90-е годы XIX века / П. с. Хмель // Каразінські читання (історичні науки) : тези доповідей 63-ї міжнародної наукової конференції (м. Харків, 23 квітня 2010 р.). – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – с. 350–351.
4. Богуславский М. М. Международное экономическое право / М. М. Богуславский. – М. : Международные отношения, 1986. – 304 с.
5. Шумилов В. М. Международное экономическое право в эпоху глобализации / В. М. Шумилов. – М. : Международные отношения, 2003. – 272 с.
6. Угода між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про техніко-економічне співробітництво від 5 грудня 2013 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 5. – Ст. 159.
7. Чубарев В. Л. Міжнародне економічне право : [підручник] / В. Л. Чубарев. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 368 с.
8. Поєдинок В. В. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності : [навчальний посібник] / В. В. Поєдинок. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 288 с.
9. Троян І. А. Сутність і механізм субрегіонального торговельного співробіт-

- ництва країн / І. А. Троян // *Культура народів Причорномор'я*. – 2009. – № 176. – С. 53–57.
10. Задорожній О. В. Міжнародно-правові відносини України та Російської Федерації стосовно спільних проектів економічного співробітництва / О. В. Задорожній // *Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць*. – 2013. – Вип. 50. – С. 61–69.
 11. Бульвінський А. Г. Новий політичний курс Віктора Януковича та російські стратегічні інтереси / А. Г. Бульвінський // *Віче*. – 2010. – № 20. – С. 8–12.
 12. Договір про зону вільної торгівлі від 18 жовтня 2011 р. // *Офіційний вісник України*. – 2012. – № 72. – Ст. 2512.
 13. Ліцька О. с. Правові наслідки для України укладення Договору про зону вільної торгівлі в межах СНД / О. с. Ліцька // *Віче*. – 2013. – № 12. – С. 20–23.
 14. Кокоба А. с. Свободная торговля. Для кого? / А. с. Кокоба, Д. с. Рябкова // Финансовый портал «FinForum» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://finforum.org/page/index.html/_/economics/svobodnaja-torgovla-dla-kogor27805.
 15. Резнік Н.П. Український вибір – євроінтеграція: економічні вигоди та історичні засади / Н.П. Резнік // *Проблеми міжнародних відносин*. – 2014. – Вип. 8. – С. 282–301.
 16. Король В. І. Правове забезпечення регіональних зовнішньоекономічних стратегій України : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.04 / В. І. Король. – К., 2013. – 457 с.
 17. Рибій О. В. Міжнародно-правове регулювання інвестиційної діяльності: теорія та практика : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 / О. В. Рибій. – К., 2008. – 22 с.
 18. Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Демократичної Республіки Конго про сприяння та взаємний захист інвестицій : Закон України від 17 листопада 2010 р. № 2700-VI // *Відомості Верховної Ради України*. – 2011. – № 12. – Ст. 83.
 19. Про ратифікацію Угоди між Україною та Республікою Панама про сприяння та взаємний захист інвестицій : Закон України від 16 листопада 2005 р. № 3095-IV // *Офіційний вісник України*. – 2005. – № 50. – Ст. 3110.
 20. Сліпанчук Т. с. Двосторонні угоди про захист інвестицій у контексті ризиків позовів проти України / Т. с. Сліпанчук, Ю. с. Черних // *Юридичний журнал: Аналітичні матеріали. Коментарі. Судова практика*. – 2012. – № 4. – с. 110–112.
 21. Путренко А. М. Роль міжнародних договорів в усуненні подвійного оподаткування в Україні / А. М. Путренко // *Фінансове право*. – 2011. – № 2(16). – С. 16–18.
 22. Демянчук Ю. Г. Методи уникнення міжнародного подвійного оподаткування / Ю. Г. Демянчук // *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. – 2011. – № 1(3). – с. 1–13.
 23. Сибірянська Ю. В. Проблеми подвійного оподаткування в Україні / Ю. В. Сибірянська, Г. О. Колесніченко // *Економіка: теорія та практика*. – 2013. – № 1. – С. 43–51. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/econom_2013_1_8.pdf.
 24. Михалчич В. А. Окремі проблеми врегулювання уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням між Україною та Китайською Народною Республікою / В. А. Михалчич // *Наука і правоохорона*. – 2013. – № 4. – с. 83–88.

25. Угода про заснування Світової організації торгівлі від 15 квітня 1994 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 48. – Ст. 970.
26. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 21 березня 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Т. 1. – Ст. 2125.
27. Энгстрем И. Прямое действие права Европейского Союза / И. Энгстрем ; пер. с нем. Ю. М. Юмашев // Право. – 2010. – № 2. – с. 88–103.
28. Кашкин с. Ю. Право Европейского Союза : [учебник для вузов] / [С. Ю. Кашкин, А. В. Жупанов, О. А. Четвериков и др.] ; под ред. с. Ю. Кашкина. – М. : Юрайт, 2010. – 3-е изд., перераб. и доп. – 1119 с.

Чайковская В. В. Международные экономические договоры как источники правового регулирования внешнеэкономической деятельности

Аннотация. В статье исследуются международные экономические договоры и их значение в правовом регулировании внешнеэкономической деятельности. С учётом существующих научных трудов определяются понятие и виды международных экономических договоров. Отдельное внимание акцентируется на международных экономических договорах, заключенных под эгидой Европейского Союза и Всемирной организации торговли, и значении этих договоров для Украины.

Ключевые слова: международное правовое регулирование, международные экономические договоры, внешнеэкономическая деятельность, международные экономические отношения, иностранные инвестиции.

Chaykovskaya V. International economic agreements as legal sources of foreign economic activity

Summary. The article examines the international economic agreements and their significance in the legal regulation of foreign economic activity. The concept and types of international economic agreements are defined as taking into account existing scientific papers. The problems associated with the bilateral agreements on trade and economic cooperation, mutual promotion and protection of investments, avoidance of double taxation in which Ukraine is a member are analyzed. Special attention is paid to the international economic agreements concluded under the auspices of the EU and the WTO and the value of these contracts for Ukraine. The current state of legal enforcement in this area requires the perception of international agreements not only as the main sources of modern regulation of international relations at the level of classical public international law, but also as a dynamic regulator of relations between economic entities at the level of international economic law, commercial law, transport and other branches of law. Conducted in the analysis proves the existence of a complex system of international economic agreements signed by Ukraine in various fields foreign economic relations and the many problems associated with the use, interpretation and implementation of these agreements. The current state of legal enforcement in this area requires the perception of international agreements not only as the main sources of modern regulation of international relations at the level of classical public international law, but also as a dynamic regulator of relations between economic operators at the level of international economic law, commercial law, transport and other areas of law. Especially noticeable

is this duality in the context of European integration of Ukraine through Ukraine Association Agreement with the EU, which is a benchmark for social and economic reforms and change principles regulation of foreign economic activity Ukraine.

Key words: international law regulation, international economic agreements, foreign economic activity, international economic relations, foreign investments, avoidance of double taxation.